

HGPD in de praktijk

Astrid Ottenheim

De HGPD methodiek sluit naadloos aan bij het handelingsgericht werken.

In eerdere nummers¹ zijn we al uitvoerig ingegaan op de HGPD (Handelingsgericht Proces Diagnostiek). Deze werkwijze wordt op steeds meer scholen tijdens de zorgteams, consultatiebesprekingen, de leerlingbesprekingen en het bespreken van groepsplannen met de leerkracht, intern begeleider en de adviseur Leerlingenzorg toegepast. Het doel is dat de leerkracht de volgende dag weer verder kan en dat het kind succesvol is. Om dat te bereiken wordt de situatie van het kind goed verkend samen met de leerkracht en intern begeleider. De leerkracht heeft de hoofdrol en blijft eigenaar van het onderwijsleerproces.

¹ Zie literatuurlijst

De HGPD heeft de volgende kenmerken:

- Brede analyse;
- Richt zich op de competentie en autonomie van de leerkracht;
- Essentiële uitgangspunten: relatie, autonomie en competentie van de leerling;
- Ouders als educatieve partner;
- Past binnen de Plan-Do-Check-Act cyclus (Waarnemen - Begrijpen - Plannen - Realiseren);
- Pedagogisch optimisme; dus denkend vanuit kansen en mogelijkheden;
- Opbrengstgericht, oplossingsgericht, systematisch en transparant.

De HGPD methodiek sluit naadloos aan bij het handelingsgericht werken en de 1-zorgroute. Ze versterken elkaar en bieden een eenheid in denken en handelen en ondersteunen zo de ontwikkelingen van Passend Onderwijs. In dit artikel treft u twee interviews aan met directies en intern begeleiders die gestart zijn met HGPD. De ervaringen van de een zijn pril en de ander heeft de HGPD-werkwijze al meer als reguliere werkwijze ingevoerd. Nieuwsgierig zijn we naar hun ervaringen; wat vinden ze moeilijk en welke successen kunnen ze al vieren?

Basisschool De Stappen is een katholieke school in Hoogerheide West-Brabant. De school telt 170 leerlingen. Aan het woord zijn Riki Schrauwen, directeur en Ton van Oevelen, intern begeleider. Ton en Riki zijn echte onderwijsmensen: ze werken al jaren in het onderwijs en doen dat met veel plezier en aandacht voor kinderen.

Op De Stappen heeft men zich georiënteerd op de HGPD mede op initiatief van het samenwerkingsverband WSNS. Door de onderwijsadviseur van Edux is de school bekend geraakt met de HGPD en de visie die daaraan ten grondslag ligt. Begin schooljaar 2010-2011 is de school gestart met het gebruik van de HGPD formulieren. Riki en Ton zijn enthousiast over de HGPD, zij zien vele voordelen. Het werken met HGPD vraagt wel een omslag in denken. Is het glas half vol of half leeg? Maar door het hanteren van HGPD komt de school tot een zorgvuldiger proces binnen de leerlingbegeleiding dan voorheen.

HGPD leidt tot een proactieve benadering van de hulpvraag van het kind. De leerkracht kijkt niet naar wat er met het kind mis is. (Er is namelijk helemaal niets mis met het kind.) De leerkracht vraagt zich af wat de hulpvraag van het kind is en bedenkt wat hijzelf kan doen om aan deze vraag tegemoet te komen. Daarmee past HGPD uitstekend binnen Passend Onderwijs. Door de HGPD wordt er nu gesproken over wat de onderwijsbehoefte van het kind is en wat de school kan bieden. Door deze gesprekken leren leerkrachten veel, zoals kijken naar wat een kind wél kan. Leerkrachten van De Stappen zoeken naar de kansen voor het kind. Daardoor is er een dubbele winst voor kind en leerkracht. Het kind loopt niet tegen grenzen aan, maar kan steeds vooruit. De leerkracht gaat positief over de leerling nadenken en kijkt vooruit.

Voortdurende alertheid

Belangrijk bij de invoering in het HGPD-proces op De Stappen is de aandacht voor de ondersteuning van het proces door de externe deskundige. Met haar worden zaken doorgelopen, leerlingen besproken en ze helpt bij de implementatie van de HGPD. Een andere kijk op kinderen vraagt immers een voortdurende alertheid op het handelen vanuit die visie. Riki vindt zorg voor kinderen heel belangrijk. De missie van de school is: goed onderwijs voor alle kinderen. Ze ziet graag dat de HGPD door het hele team gedragen wordt. De onderbouw en het zorgteam zijn al volop bezig, de middenbouw gaat er ook mee aan de slag.

De bij de HGPD horende leergesprekken met kinderen heeft de school in dat kader nog niet gedaan. Wel heeft de school vorig schooljaar een positieve ervaring opgedaan met een leerlinggesprek om met behulp hiervan inzicht te krijgen in relatie, competentie en autonomie van deze leerling. Uit dit gesprek bleek dat de leerling uitstekend kon aangeven welke hulp hij in welke situatie van de leerkracht nodig had.

Dit bleek waardevolle informatie te zijn voor de leerkracht waar deze mee aan de slag is gegaan. Het welbevinden van de leerling is gegroeid, hij voelt zich prettig en vertrouwd in de klas. De ouders waren heel enthousiast over de begeleiding van hun zoon. Zij stonden achter de aanpak van de school, werkten mee en zorgden voor een persoonsgebonden budget. De samenwerking met de ouders wierp écht vruchten af ten behoeve van analyse en aanpak. Een gezamenlijk commitment leidt tot een betere aanpak.

Gebruik HGPS-formulieren

Ton wil echt door want hij ziet vooruitgang. Riki en Ton zijn trots op de vorderingen van de teamleden, hetgeen blijkt uit het gemeenschappelijk gebruik van de teamleden van de HGPS-formulieren. Het kost nu meer tijd, omdat het nieuw is maar op termijn zien ze winst. Ze delen hun ervaringen met andere scholen van het bestuur. Ook zijn ze blij te kunnen constateren dat een aantal leerlingen die vanaf groep 3 met een rugzakje binnen kwamen op hun school en die nu in groep 6 zitten, die rugzak niet meer nodig hebben. Daar genieten de leerkrachten echt van.

Riki: "Het is onze ambitie om naar de HGPS toe te werken. Als je werkt met HGPS, dan voorkóm je iets, je bent niet meer bezig met pleisters plakken."

Op basisschool De Biekorf in Geertruidenberg hakken ze al langer met het bijltje. Zeker zo'n vijf jaar geleden viel het intern begeleider Conny van den Reijen op, dat leerkrachten bij het invullen van het onderwijskundig rapport moeite hadden om te benoemen waarin een kind wel goed was. Veelal werd gekeken naar leer- en gedragsproblemen. Ook ouders konden de talenten van hun kind vaak niet benoemen. Conny ervaart het als een kans om de sterke kanten van kinderen te leren kennen. Die sterke kanten kunnen hen mogelijk helpen om het leer- of gedragsprobleem te lijf te gaan.

.....

Wat heeft dit kind van de school en van mij nodig om vooruit te komen?

In die periode maakte de school vanuit Edux kennis met HGPS. Het gedachtegoed vloeide mooi over in de observaties van de school. De invoering verliep voorspoedig. De school startte met het toepassen van HGPS bij de jongste kinderen die een echte en vaak complexe hulpvraag hadden. Reden hiervoor was dat de leerkrachten er bij deze kinderen blanco inzaten, er was nog geen voorgeschiedenis op de school.

Mogelijke gevolgen van een bepaalde keuze

De leerkrachten leerden om oplossingsgericht te denken: wat heeft dit kind van de school en van mij nodig om vooruit te komen? En welke oplossingen ziet het kind zelf? Bij de invoering was tijdens de bijeenkomsten steeds een adviseur van Edux aanwezig. Zij zorgde er voor dat de oplossingen voor begeleiding van het kind echt uit de leerkracht zelf kwamen, ze gaf niet het antwoord. Wel besprak ze met de leerkrachten de mogelijke gevolgen van een bepaalde keuze. Want welke aanpak de leerkracht ook koos: het moest wel praktisch uit te voeren zijn in de groep. De leerkrachten bedenken vaak een aanpak die meerdere kinderen ten goede komt. Zo is een en ander handiger in de groep te realiseren.

Conny vindt het belangrijk dat de leerkrachten met de aanpak uit de voeten kunnen. Inmiddels werken op De Biekorf alle leerkrachten van alle groepen met de HGPD-aanpak. Conny, ook in hart en nieren een onderwijzers, straalt als ze vertelt over de inbreng van de ouders in de trajecten. Binnen de HGPD-werkwijze worden ouders van harte uitgenodigd mee te denken over de begeleiding van hun kind.

Ouders zijn welkom bij alle gesprekken. De praktijk leert dat ouders vaak bij de anker gesprekken zijn. Conny: "De ouders denken mee, ze reiken dingen aan waar je nooit aan had gedacht, ze zien mogelijkheden en vertellen zaken die je niet kon weten. De ouders vertellen heel open waar ze zelf met het kind tegenaan zijn gelopen." De meeste ouders doen mee, het doet hen goed om gehoord te worden door de school. De kinderen hebben vanzelfsprekend een rol in het traject. Zij kunnen zelf goed zeggen wat hun eigen probleem is. Ze geven precies aan waarom iets moeilijk voor hen is of in welke situatie. Ze weten ook dat ze oplossingen moeten bedenken die door de leerkrachten in de klas uit te voeren zijn, want er zijn immers ook nog andere kinderen waar de leerkracht rekening mee moet houden. Conny geeft aan dat er wat betreft de gesprekken met de kinderen nog wel wat te winnen valt.

Deze gesprekken zijn nog niet structureel opgenomen binnen de werkwijze. Het is voor veel leerkrachten nog moeilijk een doelgericht gesprek te voeren met leerlingen. Dit moet schoolbreed een aandachtspunt worden.

Wat levert HGPD op deze school na al die jaren op?

Conny: "Collega's komen bij mij met verhalen over de voortgang van een kind. Ze richten zich nu op de vooruitgang en de ontwikkeling van een kind en denken niet meer in problemen." Conny is zeer te spreken over de HGPD-formulieren want die kan ze in meerdere situaties toepassen. Ook in de contacten met de ouders. De schoolmaatschappelijk werker gaf De Biekorf een leuk compliment: "Leverde elke school maar op deze wijze gegevens aan! Hier kan ik mee vooruit!"

Een andere opbrengst is dat de leerkracht al tijdens het eerste gesprek in het traject met acties aan de slag kan. Werken met HGPD is vooral praktisch. Fijn is dat het traject, door het einddoel in kleine stapjes uit te voeren, steeds succes oplevert. En als het beoogde einddoel onverhoopt een keer niet wordt gehaald, is er altijd de winst van de tussenstapjes.

Astrid Ottenheym is adviseur Leerlingenzorg en werkzaam bij Edux Onderwijsadvies.

Literatuur

- **HGP op basisschool Maria** / Marian van Dun
In: Redax Magazine – jaargang 5, nr 1 januari 2011
- **Hoe competentere de leerkracht, hoe competentere de leerling : handelingsgerichte procesdiagnostiek hgpd** / Betty Tummers
In: Redax Magazine – jaargang 1, nr 7 april 2007